

Zpráva o šetření ve věci výkonu sociálně-právní ochrany nezletilého Adama A. (nar. 5. června 2022)

Na Kancelář veřejného ochránce práv se obrátili paní A. a pan B. s podnětem týkajícím se odebrání jejich syna Adama A. (nar. 5. června 2022) krátce po jeho narození na návrh Městského úřadu X. (OSPOD).

Veřejný ochránce práv JUDr. Stanislav Křeček mě pověřil, abych se ujal dalšího vyřizování věci.¹

V rámci šetření jsem se zaměřil na následující oblasti:

- důvodnost návrhu na předběžné opatření;
- postup OSPOD krátce před podáním návrhu na předběžné opatření.

A. Shrnutí závěrů

Po provedení šetření jsem dospěl k následujícím závěrům:

- **OSPOD nepochybil v samotném podání návrhu na předběžné opatření**, kdy vycházel ze znaleckých posudků a informací z přechodí práce s rodinou (blíže viz bod C.2 zprávy);
- **OSPOD pochybil v postupu před podáním návrhu na odebrání Adama** (blíže viz bod C.1 zprávy). Přestože se domníval, že novorozené dítě je v péči rodičů potenciálně ohroženo, nezačal řešit situaci s rodinou bezodkladně. Před podáním návrhu na předběžné opatření s rodiči neprojednal jejich situaci a nezaměřil se i na jiné možnosti řešení (např. zjistit možnosti společného pobytu matky s dítětem v dětském centru, jak učinil po nařízení předběžného opatření).

B. Skutková zjištění

Nezletilý Adam je třetím dítětem paní A. Má ještě syna Bedřicha (nar. xxx), kterého jí soud v minulosti odebral, a dceru Cecílii (nar. xxx), kterou jí soud odebral v roce 2021². Důvodem odebrání starších dětí byly zejména výrazně omezené rodičovské kompetence matky v souvislosti s jejím mentálním postižením. Významnou roli při odebrání nezletilého Bedřicha a Cecílie z její péče sehrály také nevyjasněné úrazy dětí. U Bedřicha došlo k opařenině a Cecílie měla zlomeninu lebeční kosti. V žádném z těchto případů se ale neprokázalo zavinění matky či zanedbání péče o děti. Pro úplnost uvádím, že paní A. byla od roku 2007 do roku 2021 omezena ve svéprávnosti a rodičovské odpovědnosti. Nyní probíhá ve věci nové soudní řízení.

1 Podle ustanovení § 2 odst. 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv.

2 Rozsudek Okresního soudu v Y. ze dne 7. září 2021, č. j. xxx.

Nejmladší Adam se narodil dne 5. června 2022. Dne 10. června 2022 podal OSPOD návrh³ na vydání předběžného opatření na jeho předání do Dětského centra Y. Jako stěžejní podklad pro podání návrhu OSPOD označil znalecké posudky, které dle jeho názoru vystihují míru rizika osobní péče matky a jejího druha pana B. o Adama. Významným rizikovým faktorem také vyhodnotil útlý věk dítěte a jeho plnou odkázanost na pečující osoby.

C. Právní hodnocení

C.1 Postup OSPOD před podáním návrhu na předběžné opatření

Nastane-li situace, která ohrožuje řádnou výchovu a příznivý vývoj dítěte, kterou rodiče nejsou schopni sami řešit, je nezbytné přijmout na ochranu dítěte a k poskytnutí pomoci rodině potřebná opatření sociálně-právní ochrany.⁴ OSPOD musí volit tato opatření tak, aby na sebe navazovala, přičemž přednost mají ta opatření, která do práv dětí a rodičů zasáhnou méně intenzivně a umožní, aby děti mohly zůstat s rodiči.⁵

OSPOD má povinnost pomáhat rodičům při řešení problémů souvisejících s péčí o dítě, poskytovat jim poradenství a poučovat je o jejich právech a povinnostech.⁶

OSPOD se o narození Adama dověděl dne 6. června 2022 při asistovaném styku pana B. s Cecílií.⁷ Nemocnice těhotenství ani porod neoznámila, jelikož paní A. v té době nebyla vedena jako osoba omezená ve svéprávnosti a rodičovské odpovědnosti. Tuto skutečnost OSPOD ověřil dotazem na soudu, který potvrdil, že paní A. je od 11. května 2021 vedena jako plně svéprávná, a to z toho důvodu, že odvolací soud v březnu 2022 zrušil prvoinstanční rozhodnutí o prodloužení doby omezení svéprávnosti vydané v září 2021. Okresní soud tak včas nerozhodl o přehodnocení omezení svéprávnosti. Nové řízení zahájil dne 5. dubna 2022.⁸ Důsledky předchozího rozhodnutí o omezení svéprávnosti a rodičovské odpovědnosti totiž trvaly jen do 11. května 2021.

OSPOD před podáním návrhu konzultoval možnosti svého postupu s krajským úřadem. Ve sdělení pro krajský úřad OSPOD uvedl, že informaci o porodu Adama neověřoval „z důvodu zabránění ohrožení sociálních pracovníků ze strany rodičů“. Krajský úřad s tímto postupem OSPOD nesouhlasil a vyjádřil nutnost ochrany oprávněných zájmů dítěte i u klientů, kteří nespolupracují či jsou agresivní. Krajský úřad uvedl, že má OSPOD zjistit podstatné informace k vyhodnocení situace dítěte. Doporučil využití znaleckého posudku nebo vyjádření dalších odborníků, uspořádání případové konference. Také upozornil OSPOD, že v případě nespolupráce matky je třeba ji informovat o dalších možných postupech, včetně

3 Návrh na vydání předběžného opatření na umístění nezletilého dle § 452 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, a zároveň návrh na zahájení řízení o péči o nezletilého ze dne 10. června 2022.

4 Ustanovení § 9a odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

5 Ustanovení § 9a odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

6 Ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) a b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

7 Vyjádření OSPOD ze dne 11. července 2022 k odvolání matky proti usnesení Okresního soudu v Y. ze dne 10. června 2022, č. j. xxx.

8 Sdělení Okresního soudu v Y. ze dne 8. června 2022, sp. zn. xxx.

uložení pokuty za nespolupráci.⁹ Dále OSPOD informoval, že v kraji nebyli volní žádní pěstouni na přechodnou dobu.

Teprve v reakci na vyjádření krajského úřadu se tedy OSPOD dne 10. června 2022 telefonicky spojil s porodnicí. Zjistil, že matku s dítětem propustili dne 8. června 2022. Otce dítěte neuvedla. Jako pediatra dítěte nahlásila MUDr. C. V době pobytu plně kojila a o dítě se starala.¹⁰ Následně OSPOD telefonicky zjišťoval situaci u paní D., v jejímž bytě měla paní A. bydlet. Podle paní D. se matka i s panem B. přestěhovali do bytu pana E. (pozn.: toto prostředí OSPOD znal ze své předchozí spolupráce s panem E.). Téhož dne OSPOD ve věci uskutečnil interní případovou konferenci a následně provedl šetření v bydlišti rodičů. V době šetření rodiče nezastihl. OSPOD hovořil se sousedkou, která potvrdila, že tam rodiče bydlí. OSPOD téhož dne šetření v bydlišti rodičů opakovat. Na adrese opět nebyl žádný z nich přítomen, OSPOD se je také snažil kontaktovat telefonicky, avšak neúspěšně. S ohledem na nedostatečnou kapacitu pěstounů OSPOD zajistil místo v Dětském centru v Y. (pozn.: kapacita zde byla volná pouze pro dítě, nikoli pro matku). Téhož dne podal návrh na předběžné opatření.

Až po uskutečnění výkonu rozhodnutí na základě vydaného předběžného opatření OSPOD činil následující kroky. Zjišťoval kapacitu jiných šesti dětských center. V žádném zařízení v dané době nebyli schopni přijmout Adama společně s paní A. Volnou kapacitu mělo pouze jedno dětské centrum, avšak vzhledem k minulé zkušenosti s matkou, kdy zde pobývala s Cecílií, nedošlo ke shodě na poskytnutí služby. Pan B. také uvedl, že jsou s matkou na sebe velmi vázáni a rozloučení by pro ně bylo problematické.

Poté, co se uvolnily dvě rodiny pěstounů, byl nezletilý Adam svěřen do péče manželů F.¹¹ OSPOD se po předání Adama pěstounům nadále snažil vést rodiče k vyřízení rodného listu, jelikož Adam ještě v červenci 2022 neměl zapsané křestní jméno a uvedeného otce. Když matka na OSPOD uvedla, že nesouhlasí s rozhodnutím soudu, OSPOD jí nabídl, že nahlédne do soudního spisu a následně se jí pokusí vysvětlit patřičné rozsudky.¹² OSPOD řešil s rodiči i pěstouny také nastavení vhodné podoby kontaktů rodičů s dětmi, a to tak, aby se setkávali i sourozenci.¹³

Předesílám, že jsem si vědom právní složitosti daného případu pro OSPOD s ohledem na nevyjasněnou situaci ohledně omezení svéprávnosti a rodičovské odpovědnosti matky. Ze shora popisovaného sledu kroků OSPOD je patrné, že **přestože se domníval, že novorozené dítě je v péči rodičů potenciálně ohroženo, nezačal řešit situaci s rodinou bezodkladně poté, co se dověděl o jeho narození.** V tomto směru tedy musím konstatovat **pochybení OSPOD.**

Situaci začal řešit až s odstupem několika dnů poté, co obdržel doporučení krajského úřadu. To způsobilo, že před podáním návrhu na předběžné opatření neměl dostatek času, rodiče v rámci jednoho dne nezastihl, a nepodařilo se mu tak s nimi jejich situaci projednat, nemohl

9 Sdělení Krajského úřadu Středočeského kraje ze dne 9. června 2022.

10 Záznam z telefonického jednání s porodnicí ze dne 10. června 2022.

11 Usnesení Okresního soudu v Y. ze dne 29. června 2022, č. j. xxx.

12 Záznam z jednání OSPOD s matkou ze dne 10. srpna 2022.

13 Protokol o jednání na OSPOD ze dne 14. září 2022.

se dostatečně zaměřit i na jiné možnosti řešení, např. ještě před podáním návrhu oslovit dětská centra s dotazem, zda by mohla přijmout dítě s matkou. To vše činil až po podání návrhu.

Závěrem musím uvést, že následnou práci OSPOD s rodinou hodnotím již naopak kladně.

C.2 Návrh na předběžné opatření

Právo dětí a rodičů trávit spolu čas je základním prvkem práva na rodinný život.¹⁴ Povinnost státních orgánů přijmout opatření umožňující realizaci rodinného života není samozřejmě absolutní. Nespočívá v povinnosti dosáhnout určitého výsledku, ale v povinnosti vyčerpat všechna opatření, která od něj bylo možné v daném případě rozumně očekávat.¹⁵

Opatření znemožňující vzájemnou přítomnost rodičů a dětí je zásahem do tohoto práva. Takový zásah není porušením pouze v případě, že je opatření uskutečněno v souladu se zákonem, je nezbytné v demokratické společnosti a sleduje legitimní cíl předpokládaný článkem 8 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.¹⁶

Odnětí dítěte z péče rodiče představuje až krajní opatření, které lze uplatnit pouze v nejzávažnějších případech, a musí se opírat o dostatečně závažné argumenty motivované zájmem dítěte.¹⁷

Odebrání dítěte ihned po porodu proti vůli matky je tak drastickým opatřením, že k němu musejí existovat obzvláště závažné důvody. Stát musí prokázat, že před uskutečněním opatření k odebrání dítěte posoudil vliv opatření jak na dítě, tak na rodiče a zvážil alternativní možnosti k odebrání dítěte.¹⁸

Návrh OSPOD na odebrání nezletilého Adama z péče matky OSPOD odůvodnil níže uvedenými skutečnostmi.¹⁹ Zdravotní stav matky v minulosti posuzovali znalci z odvětví psychiatrie, a to jednak v rámci řízení o návrhu na omezení rodičovské odpovědnosti ve vztahu k Bedřichovi v roce 2013,²⁰ ale i v řízení o přezkoumání matčiny svéprávnosti v roce 2016.²¹ Oba tyto znalecké posudky uváděly, že rozumové schopnosti matky jsou v pásmu lehkého až středně těžkého mentálního postižení, dále má fyzické postižení a epilepsii. Mentální postižení je celoživotního charakteru a nelze je ovlivnit medicínskými prostředky. Ze závěrů

14 Podle ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu, viz například nálezy Ústavního soudu ze dne 13. července 2011, sp. zn. III ÚS 3363/10, dostupný z <http://nalus.usoud.cz>.

15 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. července 2016 ve věci *Pedović proti České republice*, č. 27145/03, dostupný z <http://hudotec.echr.coe.int>.

16 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. ledna 2013 ve věci *A. K. a L. proti Chorvatsku*, č. 37956/11; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. září 2019 ve věci *Strand Lobben a ostatní proti Norsku*, č. 37283/13, oba dostupné z <http://hudotec.echr.coe.int>.

17 Nález Ústavního soudu sp. zn. II ÚS 2546/10, ze dne 6. září 2011, dostupný z <http://nalus.cz/>.

18 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11. prosince 2014 ve věci *Hanzelkovi proti České republice*, č. 43643/10, dostupný z <http://hudotec.echr.coe.int>.

19 Návrh na vydání předběžného opatření na umístění nezletilého dle ustanovení § 452 zákona č. 2929/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, a zároveň návrh na zahájení řízení o péči o nezletilého ze dne 10. června 2022.

20 Znalecký posudek ze dne 17. dubna 2013 vypracovaný PhDr. G.

21 Znalecký posudek ze dne 20. září 2016 vypracovaný MUDr. H.

znaleckých posudků pak vyplývá, že postižení matce znemožňuje samostatný výkon rodičovské odpovědnosti a styk s nezletilými dětmi je třeba realizovat pod dohledem.

Při jednáních s pracovníky OSPOD docházelo k projevům agrese a záchvatům, kdy si matka lehala na zem a kopala kolem sebe.²² O výbušné povaze paní A. hovořila na jednání s OSPOD také paní D. (majitelka bytu, ve kterém paní A. s panem B. bydleli v době před porodem Adama).²³ Stejně tak ji popisoval i pan B. Uvedl, že s ní musí souhlasit, jinak je útočná slovně i fyzicky. V případě jejích záchvatů agrese je sám pasivní a čeká, až její reakce pomine.²⁴ Pan B. podal v minulosti návrh na svěřeni Cecílie do své péče. V průběhu řízení byl vyhotoven znalecký posudek, z jehož závěrů vyplývá, že má také mentální postižení. V důsledku toho není ani pan B. schopen samostatné péče o nezletilé dítě. Podle posudku je společná domácnost s paní A. dalším negativním prvkem.²⁵

OSPOD dále vycházel i z informací od paní J. (poručnice Bedřicha), která popsala chování matky v době, kdy pobývala v zařízení XY. Jednalo se o domov pro matky s postižením. Paní A. měla záchvaty vzteku, napadala ostatní. K Bedřichovi se chovala jako k panence. S pomocí byla schopna se o dítě starat. Její stavy se však často střídaly a nad péčí byl nutný neustálý dohled.²⁶

S ohledem na skutečnosti, které vyplývaly ze znaleckých posudků k osobnosti matky i otce, na jejich snížené rodičovské kompetence a ohrožení starších dětí měl OSPOD důvodné obavy, že novorozené dítě by bylo v péči rodičů v ohrožení zdraví. Při podání návrhu na jeho odebrání byl veden snahou ochránit dítě. V tom tedy OSPOD nepochybil.

Přesto, jak jsem uvedl výše, chybou bylo, že OSPOD přistoupil k podání návrhu na předběžné opatření bez předchozího projednání situace s rodiči (viz bod C.1).

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám tajemníkovi Městského úřady X. a podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

O svých zjištěních a závěrech informuji rovněž stěžovatele.

Brno 10. května 2023

JUDr. Vít Alexander Schorm
zástupce veřejného ochránce práv
(podepsáno elektronicky)

22 Záznam z realizace předběžného opatření ze dne 29. června 2022.

23 Záznam z telefonátu OSPOD s paní D. ze dne 10. června 2022. Záznam z jednání na OSPOD s paní D. ze dne 1. července 2022.

24 Záznam z jednání OSPOD s panem B. ze dne 29. června 2022. Vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, č. spisu 158/22, ze dne 23. června 2022.

25 Znalecký posudek ze dne 31. prosince 2021 vypracovaný MUDr. I.

26 Záznam o jednání ze dne 15. října 2020.